

Pracovní úrazy a nemoci z povolání – odškodňování

Vysvětlíme, co je pracovní úraz a nemoc z povolání a co můžete dělat, když nesouhlasíte s lékařským posudkem. Popíšeme, kdy zaměstnavatel odpovídá za škodu a na co máte právo. Rozebereme, jak se určí výše náhrady za ztrátu na výdělku (renta) a odpovíme na nejčastější dotazy k odškodnění. Poradíme, co dělat, když se se zaměstnavatelem nedohodnete.

Letáky ombudsmana najdete na www.ochrance.cz v části [Nevím si rady se svou životní situací](#).

Kde najdu pravidla pro řešení pracovních úrazů a nemocí z povolání?

Základní pravidla posuzování a odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání obsahuje **zákoník práce** ([zákon č. 262/2006 Sb.](#)) a další pracovněprávní předpisy, např.

- **zákon o specifických zdravotních službách** ([zákon č. 373/2011 Sb.](#)),
- **vyhláška o posuzování nemocí z povolání**, přesněji [vyhláška č. 104/2012 Sb.](#), o stanovení bližších požadavků na postup při posuzování a uznávání nemocí z povolání a okruh osob, kterým se předává lékařský posudek o nemoci z povolání, podmínky, za nichž nemoc nelze nadále uznat za nemoc z povolání, a náležitosti lékařského posudku, a
- **seznam nemocí z povolání**, přesněji [nařízení vlády č. 290/1995 Sb.](#), kterým se vydává seznam nemocí z povolání.

Co je pracovní úraz?

Pracovní úraz je **poranění zaměstnance při plnění pracovních úkolů** nebo v přímé souvislosti s ním. [[§ 271k zákoníku práce](#)]

Co je nemoc z povolání?

Za nemoc z povolání se považuje jen **nemoc vyjmenovaná v seznamu nemocí z povolání**, pokud **dosáhla určeného stupně závažnosti a vznikla při práci u zaměstnavatele za podmínek**, při nichž podle současných lékařských znalostí může taková nemoc vzniknout. Zda konkrétní pracovní podmínky mohly vyvolat nemoc z povolání, zjistí (změří) krajská hygienická stanice.

Kdo určí, zda jde o nemoc z povolání?

Nemoc z povolání hodnotí a uznávají jen **zdravotnická zařízení, která k tomu mají povolení** (tzv. poskytovatelé pracovnělékařských služeb). Většinou je v každém kraji jedno. Lékař zdravotnického zařízení Vám vydá **lékařský posudek** o tom, zda jde o nemoc z povolání podle [seznamu nemocí z povolání](#), nebo ne.

Co když nesouhlasím s lékařským posudkem o neuznání nemoci z povolání?

Pokud Vám lékař neuznal nemoc z povolání, můžete u zdravotnického zařízení, které vydalo posudek, **do 10 pracovních dnů** od předání posudku **podat návrh na jeho přezkoumání**.

Pokud poskytovatel Vašemu návrhu plně **nevyhoví, předá ho správnímu úřadu** (krajskému úřadu, v Praze Magistrátu hlavního města Prahy). Úřad pak napadený lékařský posudek potvrdí, nebo zruší a vrátí poskytovateli k vydání nového lékařského posudku.

Pokud nesouhlasíte ani s rozhodnutím správního úřadu, můžete napsat ombudsmanovi.

Ombudsman může posoudit, zda správní úřad postupoval správně při přezkoumání lékařského posudku, ale nemůže hodnotit samotné odborné závěry lékařů.

Kdo odpovídá za škodu, která mi (zaměstnanci) vznikne úrazem nebo nemocí?

Za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání **odpovídá zaměstnavatel, i když sám neudělal chybu** (dodržel povinnosti uložené zákonem).

Zaměstnavatel se může **odpovědnosti zcela zprostit**, pokud prokáže, že **jedinou příčinou** Vaší újmy bylo to, že

- jste zaviněně porušili právní předpisy nebo pokyny zaměstnavatele, přestože Vás s nimi zaměstnavatel seznámil a jejich znalost a dodržování soustavně vyžadoval a kontroloval, nebo
- jste se opili nebo užili drogy, a zaměstnavatel nemohl škodě zabránit.

Zaměstnavatel se může **odpovědnosti zprostit zčásti**, pokud výše uvedené důvody byly pouze **jedním z více důvodů vzniku pracovního úrazu**.

Jaké odškodnění mohu dostat?

Můžete dostat

- **náhradu za ztrátu na výdělku** (každý měsíc)
 - po dobu trvání pracovní neschopnosti,
 - po skončení pracovní neschopnosti (tzv. renta),
- **náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění** – jednorázové odškodnění na základě lékařského posudku vystaveného Vaším ošetřujícím lékařem,
- **náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením** – například náklady na léky a zdravotnické pomůcky nebo náklady spojené s rehabilitací (náklady spojené s léčením musí být vynaloženy účelně a hradí se tomu, kdo je vynaložil) a
- **náhradu věcné škody** – např. za poškozené oblečení nebo hodinky.

Co když zemřu?

Pokud zaměstnanec zemře, **pozůstalí dostanou**

- **náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením** a náhradu přiměřených nákladů spojených s **pohřbem**,
- **náhradu nákladů na výživu pozůstalých**,
- **jednorázové odškodnění nemajetkové újmy pozůstalých** a
- **náhradu věcné škody**.

Kolik dostanu v pracovní neschopnosti po úrazu nebo při nemoci z povolání?

Po dobu pracovní neschopnosti dostanete **každý měsíc doplatek do výše svého dřívějšího průměrného výdělku**. Jinými slovy dostanete po dobu prvních 14 kalendářních dnů rozdíl mezi svým dřívějším průměrným výdělkem a náhradou mzdy (platu nebo odměny z dohody), pak rozdíl mezi svým dřívějším průměrným výdělkem a nemocenským. [[§ 271a zákoníku práce](#)]

Jakou náhradu dostanu, až mě lékař „uschopní“? Co je renta?

Pokud budete po skončení pracovní neschopnosti kvůli úrazu nebo nemoci z povolání vydělávat méně než dřív, dorovná tento rozdíl renta – náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity.

Jde tedy o **rozdíl mezi dřívějším průměrným výdělkem** (před pracovním úrazem nebo nemocí z povolání) a **nynějším výdělkem s připočtením invalidního důchodu** (pokud ho máte kvůli pracovnímu úrazu nebo nemoci z povolání).

Co když nemohu najít práci – jsem na úřadu práce?

V době, kdy jste v evidenci na úřadu práce, **se za Váš výdělek pro výpočet renty považuje minimální mzda v době přihlášení na úřadu práce** po úrazu nebo vzniku nemoci z povolání (říká se tomu *fiktivní výdělek*). Renta se vypočte jako rozdíl mezi dřívějším výdělkem a minimální mzdou **s připočtením invalidního důchodu**, pokud ho máte kvůli úrazu nebo nemoci z povolání.

Pokud ale kvůli úrazu nebo nemoci z povolání **nemůžete pracovat na plný úvazek** (hledáte jen částečný úvazek), odečte se od dřívějšího výdělku jen odpovídající část minimální mzdy.

Jak dlouho budu rentu dostávat?

Pokud bude Vaše pracovní omezení nadále důsledkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, budete rentu dostávat až do konce kalendářního měsíce, v němž dosáhnete **65 let, anebo do přiznání starobního důchodu**.

Přišel/přišla jsem o rentu, i když se můj zdravotní stav nezlepšil. Jak to?

Pokud nyní nemůžete (plně) pracovat kvůli zdravotním potížím, které však nesouvisí s dřívějším pracovním úrazem nebo nemocí z povolání (nebo Vás tyto potíže omezují v práci), **o rentu opravdu přijdete**. Renta totiž nahrazuje „jen“ ztrátu na výdělkem kvůli někdejšímu úrazu nebo nemoci z povolání. Bude záležet na lékařském posudku. [[§ 271u zákoníku práce](#)]

Pokud se se zaměstnavatelem nedohodnete, můžete se obrátit na soud.

Opravdu musím zaměstnavateli (pojišťovně) jednou za čas předložit zprávu od lékaře o mém zdravotním stavu, když mě k tomu vyzve?

Ano. Zaměstnavatel (pojišťovna) má právo vědět, **zda trvají Vaše zdravotní potíže** způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání a zda jsou hlavní příčinou Vašeho pracovního omezení.

Může Vám poslat formulář *Roční zdravotní osvědčení příjemce náhrady za ztrátu na výdělku* a požádat Vás, abyste ho dali potvrdit svému ošetřujícímu lékaři. Dokud pak formulář nedodáte, **může zastavit výplatu renty**. Kdyby zaměstnavatel nebo pojišťovna na základě formuláře nemohli posoudit, zda máte dál dostávat rentu, může Vás požádat o **předložení znaleckého posudku**. Někteří zaměstnavatelé (pojišťovny) nežádají o potvrzení každý rok, ale třeba jednou za dva až tři roky.

Co když k úrazu (nemoci z povolání) došlo v práci na dobu určitou?

Pokud jste měl/a pracovní poměr (dohodu) na dobu určitou, budete mít **náhradu za ztrátu na výdělku jen do doby, kdy měla Vaše práce skončit**. Dál byste ji mohli dostávat, kdyby se podle okolností dalo předpokládat, že byste byli u tohoto zaměstnavatele dál zaměstnaní.

Zaměstnavatelé ale obecně nemusejí prodloužit pracovní smlouvu (dohodu), proto často zpochybňují „předpoklad pokračujícího zaměstnání“. Případný spor může rozhodnout jen soud.

Co musím udělat, abych odškodnění dostal/a?

O náhradu **požádejte zaměstnavatele**. Pokud Vás odmítne, budete na něj muset podat žalobu k soudu.

Může některá náhrada „propadnout“, když o ni nepožádám hned?

Právo na náhradu ztráty na výdělku (rentu) se sice obecně nepromlčuje, ale **po třech letech se promlčují jednotlivé měsíční platby renty**. Rentu i ostatní náhrady můžete u zaměstnavatele **žádat i zpětně**, ale pokud Vám nevyhoví (pojišťovna náhradu nevyplatí), musíte u soudu **včas podat žalobu** (ve tříleté promlčecí lhůtě).

Kdo mi pomůže ve sporu se zaměstnavatelem?

Pokud se se zaměstnavatelem nedohodnete, **poradte se s advokátem**, který se zabývá zdravotním a pracovním právem. Seznam advokátů včetně jejich zaměření najdete na webu České advokátní komory (www.cak.cz). Více v letáku [Právní pomoc](#).

Co když je zaměstnavatel v konkursu, insolvenci nebo likvidaci?

Povinnosti zaměstnavatele bude (dál) plnit **insolvenční (konkursní) správce** nebo **likvidátor**.

Kdyby nepostupovali správně nebo Vám neodpovídali, podejte **stížnost k soudu**, který je jmenoval. Podrobnosti jsou v letáku [Konkursní a insolvenční řízení](#).

Pokud již **nemají peníze na odškodnění**, měli by sepsat závěrečnou zprávu a zaslat ji Ministerstvu práce a sociálních věcí se žádostí, aby **stát převzal odškodnění** úrazu postižených zaměstnanců nebo jejich nemoci z povolání. Nárok na odškodnění dál trvá, ale výplata proběhne později.